26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7147 — 13 ՅՈՒԼԻՍ 1909 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

26 Juillet 1909 — 26me année — N° 7147

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. Պոլսոյ համար տարեկան 60 Ղ.
» » վեցամսեայ 45 »
Դուրսերու համար տարեկան 105 »
» » վեցամսեայ 60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան 35 Ֆր.
» » վեցամսեայ 20 »
Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه قلعه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Սահմ. առաջին տարեդարձը.—Կառավարութիւն եւ Զինուորական Ատեանը.—«Թանին»ի ամբաստանութիւնը.—Ռանի մը թերթերու հայեացքը.—Պատրիարք եւ Վարչութիւն.— Արտգաղթի շարժումը։

Յուլիսի 10րդ օրը, իբրեւ սահմանադրական առաջին տարեդարձ, իբրեւ սրբազործութիւն սահմանադրական գաղափարի որ վերջապէս մուտ գտաւ խաւարի ու արիւնի երկրի մը մէջ, կը մնայ նուիրական մի՛ զի համար։ Բայց իբրեւ թուական մը անօրինակ խժդժութեանց, որոնց համար ճիւաղային ընդունակութիւն ցոյց տուաւ ասիական բարբարիկ խուժան մը, գլելով անցնելով պատմական բոլոր վայրագութիւնները, նոր սեւերով կը համակէ մեզ։ «Օ՛, երբ մարդ այնպիսի ցաւեր ունի, ինչպիսին մերն է, երբ մարդու քոյրը, մայրը, կինն է անպատուած, երբ զաւակն է սպանուած, երբ ծերունի հայրն է անարգուած, այն ժամանակ էլ աշխարհում ոչինչ, ոչինչ չի կարող նրան մխիթարել. կուրծքը, եռում, բորբոքւում է բոցերի մէջ, արցունքն էլ անզօր է սփոփել նրա»(*)։ Այսպիսի հոգեկան դրութեան մէջ կը գտնէ մեզ Յուլիսի 10րդ օրը։

Մեր կառավարութիւնը եթէ քիչ մը նրբամտութիւն ունենար, գէթ ի պատիւ Սահմանադրութեան, կը փութար եզրակացութեան մը գալ և դրապէս ապացուցնել որ ինք վերջապէս կ'ըմբռնէ ճշմարտութեան, արդարութեան սկզբունքները։

Հաղիւ թէ քանի մը նոր համոզումներ ցոյց տուած՝ կելիկեան քննիչ հայ պատգամաւորներու բերած դառն ու դաժան ճշմարտութեանը մասին, և ահա Զինուորական Ատեանին տեղեկագիրը կը դրուի մէջտեղը թէ՛ իբրեւ անուղղակի պատասխան մը և թէ՛, կարծես, իբրեւ ապաշաւ մը հրապարակային անագան խոստովանութեանց։ Այդ Զինուորական Ատեանը, ականջները տուա Սիսլեանի մը և ուրիշ յայտնի ոճրագործներու, կախաղանի լպրծուն չուանին մէջ պրկեց անմեղ Հայեր, նոյն իսկ շինական ողորմելի Թուրքեր որոնք, բնականաբար, պիտի վաղած ըլլային հրամայուած թալանին մասնակցելու, ու այդ Սիսլեանը, որ 18 տարիէ ի վեր լրտես ապրեցաւ, սահմանադրական արդարադատութեան մը գործիք կ'ընտրուի, և ատկէ ու ատոր միջնորդութիւնովը լոյս կը փնտռուի... Իր հին կեանքը կը բաւէր արդէն, առաջին օրուընէ իսկ, նեռել կախաղանի օղակին մէջ այդ գլուխը։ ու խեղդամահ՝ օդին մէջ ճօճել տալու 18 տարուան ոճիր մը։

Մենք իրաւունք ունէինք յուսալու որ շնորհիւ զինուորական արդարադատութեան, կելիկեան թանձր սեւերուն մէջ լոյսի կորներ կը ձգուէին գէթ մասամբ, և փոքրիկ շառաւիղներէ առաջնորդուած, կը մանէինք Սահմանադրութեան երկրորդ տարին։

Թանինը, ինչպէս սուր կերպով դիտուած էր Հայրենիքի հինգշաբթի օրուան խմբագրականին մէջ, ձեւով մը կ'ամբաստանէ կառավարութիւնը թէ «հետեւած քաղաքականութենէն հրաժարելով, արդարութեան և իրաւունքի յայտնութեանը պիտի ծառայէ»։ Այս տողերը կը սոսկացընեն մեզ. ուրեմն կառավարութեան քաղաքականութիւնը եղած էր Թոյլ չտալ որ արդարութեան յայտնութիւնը լլլայ. ուրեմն Հայերը բռնտարկուեցան, անմեղները դատապարտուեցան, արդարները կախաղանի չուաններու մէջ նետուեցան ի հրճուանս լրտեսներու, ի քրքջանս բուն ոճրագործներու՝ շնորհիւ այդ քաղաքականութեանը։

Թանինը, ճշմարտութեան այսքան մօտ ըլլալէ ետքը, ալ ինչ դժուարութիւն ունի մեզի հետ ձեռք ձեռքի տալու, և գործնական օժանդակութեամբ, մէջտեղ հանելու բռնաբարուած արդարութիւնը։ Մենք պատրաստ ենք ամէն օր, ամէն րոպէ մեզի երկնցած մաքուր ձեռքը բռնելու, սեղմելու. մենք որ, Սահմանադրութեան առաջին օրերուն, իսպառ մոռցած ամէն դառնութիւն, բոլոր արիւնները, բացինք մեր սրտին ծալքերը, դարտակեցինք բոլոր մազմը, և համակուեցանք եղբայրական աղնիւ զգացումներով,—անկեղծութիւններ, որոնք յետոյ մեղապարտութիւն համարուեցան։

Երիտասարդ-Թուրքերը, իբրեւ սահմանադրական տարրեր, մեզի չափ և գուցէ մեզմէ ա՛լ աւելի, յեսադիմական փոթորիկին նշաւակ էին։ Մարտի 31րդ օրը, Թանինի խմբագիրն ու Բարլամէնդի նախագահը անշուշտ բոպէապէս բզկտուած կ'ըլլային,—օր շարաչո՛ւք և աղիտաւոր ուր, Շերիաթի անունի տակ իր խաւարին բոլոր ուժերովը զինուած, ոտքի կանգնեցաւ յետադիմութիւնը։

Այդ յեսադիմութիւնը ամէն տեղ մեզի հետ է այսօր ալ. իր նեղկուկ հայեացքներովը կ'երթայ, գէթ ժամանակ ժամանակ, մուտ գտնել Բարլամէնդին մէջ և իր ծանրութեամբ ճզմռտկել կարեւոր հարցեր։ Քաղաքական ընկերակցութեանց օրէնքը իր վիժմունքը չեղա՛ւ մինչ։ Բարլամէնդը եթէ իրաւցընէ երկրին սահմանադրական շնորհքին ծանօթ ըլլար, անտարակոյս չէր յանգեր ցաւալի եղրակացութեանց։ Իր վերջին քուէարկութիւնովը առիթ պիտի տայ որ քաղաքական կուսակցութիւնները լոյսէն մութը իջնեն, և խաւարի մէջ։ Ինչո՞ւ կը վախնաք լոյսէն, Տե՛ր Երեսփոխանք։ Սահմանադրութիւնը մի՛ տանիք դէպի մութը. չեմակ քալեցէ՛ք, ուղիղ դիմեցէ՛ք դէպի լոյս, և ձեզի հետ կ'ունենաք Ազգին սահմանադրական բոլոր տարրերը։

Պատրիարք և Վարչութիւն ա՛լ համբերութեան ծայրը հասած կ'երեւին։ Պէտք է արդար ըլլալ խոստովանելու որ ցարդ եղած դիմումներու մասին ո՛չ մէկ բաւարարութիւն տրուած է նահատակ Ազգին։ Անուշ խօսքեր, որոնք իրարու յաջորդեցին, օր եղաւ որ քիչ մը վստահութիւն ներշնչեցին Վարչութեան, և Շահրիկեանը, որ քիչ անգամ յուսացող է, իր՝ Ազգ. Ժողովի առջեւ ըրած համարատուութեանը մէջ յուսադրական բառ արտասանեց՝ տրուած պաշտօնական վերջին խոստումներու վրայ։

Ինչ պիտի ընեն Պատրիարք և Վարչութիւն։—Հրաժարիլ անշուշտ, ու հարկաւորաբար. որովհետեւ եթէ գիտակ ենք որ նիւթական ուժ մը չենք կազմեր, գոնէ կրնանք հասկցնել թէ բարոյական մարմին մըն ենք, Պատրիարքով ու Վարչութիւնով հարսնիքի պարը չենք պարեր բարձրացած դիակներու առջեւ։

Մենք չա՛տ քիչով բաւականացող ժողովուրդ ենք. ամէնէն փոքր շարժումներու առջեւ իսկ անտարբեր չենք։ Եւ ճիշդ այդ պատճառաւ դժուութեամբ կը տեսնենք Թանինը ամէնէն աւելի, Թասվիրի էֆֆեար և ուրիշներ, այսօր թեքուած ճշմարտութեան կողմը, արդարութեան յայտնութեանը կուսակից։ Միայն կը մաղթենք որ յանկարծական volte-faceով մը կէս ճամբան չթողուի ճշմարտութեան դրօշակը այն երեւակայական ցնորքներու, հին պատկերներու ուրականին և անջատողական զառանցքին առջեւ, որ Սահմանի Զինուորական Ատեանը իբրեւ փաստ որոճաց և չվարանեցաւ իբրեւ փաստ՝ իր տեղեկագրին մէջ զետեղելու ողորմելի տրամաբանութիւնով մը։

Հիմա, ջարդէ, թալանէ ետքը, կեղակարծ արդարադատութիւնը և ոճրագործութեան բռնի չքմեղացումն է որ, տարբեր տեսակէտով մը, կը շարունակէ նոյն արնաւիրքը միտքերու վրայ՝ պահելով թարմութիւնը, արիւնոտ ջերմութիւնը կատարուած վայրագութեանց։ Ուստ է որ, ամէն գործող ձեռքերը կապած լանջքերու վրայ, արտագաղթին շարժումը կը դրգռէ, —աղեռաւոր քանդումի ուրիշ տեսակ շարք մը։

Արտագաղթի խլրտումը կը նշմարուի նաեւ Պոլսի մէջ։ Ոչ, այդ ուղղութիւնը բոլորովին կործանարար է մեզի։ Հեռանկարը որ կը սպասէ արտագաղթին օտար երկնքի տակ, դրախտի պատկեր մը չէ՛. անստոյգ չահեր, գուցէ անակնկալ դժբախտութիւններ, կեանքի անստուգութիւն, ահաւասիկ ինչ որ, առաջին օրուընէ իսկ, կեցած է արտագաղթին առջեւ։

Մեր ամենօրեայ առաքինութիւնն է համբերութիւն, դիմադրութիւն, արիւնթիւն ամէն վտանգի առջեւ, աշխատութիւն, պարկեշտութիւն, լրջութիւն ու, ամէն պարագայի մէջ, անտեսագիտութիւն խօսելու, անտեսագիտութիւն ծախսելու և անտեսագիտութիւն յուսալու։

Պինդ կը բռնենք այդ առաքինութիւնները և կը կենանք տեղերնիս։

ՀՐԱՆՏ

ԻՆՉ ԿԸԱՍԷ ՅՈՅՆ ՄԵՏՐԱՊՈԼԻՏ ՄԸ

Անցեալ շաբթու պատահմամբ այցելեցի Սիլիվրի քաղաքը, որ Պոլսէն ծովու ճամբով 36 մղոն հեռաւորութիւն ունի. շինուած է ծովափին վրայ բարձրացող բարձրիկ բլուրի մը վերեւը. օդը մեղմ և միօրինակ է, Ջուրը՝ համեղ ու թեթեւ։ Քաղաքին տունները, դէպ ի արեւմուտք շինուած, ծովեզրէն՝ նոճաշճանարար կը բարձրանան բլուրին գագաթը, որուն վրայ դէպ ի արեւելք կը տարածուի ընդարձակ դաշտ մը։ Քաղաքին եռաւոր կայ Գավագլը ըսուած ծառազարդ զրօսավայրը, ուր հիւսիսային անուշ հով մը կը փչէ, բոլորտիքը ցորենի, վարսակի և ձմերուկի արտերով. գեղջկական սիրուն տեսարան մը։ Գավագլի ջուրը ամէնէն աւելի փնտռուածն է։

Սիլիվրիի մէջ Հայերը փոքրաթիւ են, դրեթէ 180 ընտանիք, որոնց մեծ մասը 300 տարի առաջ գաղթած են Տիվրիկէն և Ապրօ Զէյէպի անուամբ հայ ազգեցիկ անձնաւորութեան մը շնորհիւ ձեռք անցուցած են սիրուն, կոկիկ եկեղեցի մը, որուն քովը կը գտնուի Աստքանաղեան երկսեռ վարժարանին խարխուլ շէնքը, որ գոգոես անցորդներու կարեկցութիւնը կը հրաւիրէ, իսկ դրացի տուներուն ալ սարսափ կ'ազդէ իր փլուզումի պատրաստ դիրքովը։ Վարժարանը արդէն մէկ երկու ամիսէ ի վեր դատարկ է. աշակերտները փողոցը կը թափառին, վասն զի Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ դրկուած ճարտարապետը, յետ քննութեան, բնակութեան համար չէնքին վտանգաւոր ըլլալը կը յայտարարէ. ուստի Թաղ. Խորհուրդը կը տիպուի վարժարանը փակել և աշակերտները ճամբել, և որովհետեւ տեղացի հայ ժողովուրդը իր աղքատութեան պատճառով ի վիճակի չէ վարժարանը վերաշինելու, ուստի Ազգ. Պատրիարքարանը ժապաւենեալ տեսարակ մը կը յանձնէ Թաղ. Խորհուրդին, որպէս զի հանգանակութեան ձեռնարկէ. յիշեալ տեսարակը տեսայ. առաջին էջին առաջին տողը գրաւած է Սիլիվրիի յոյն մետրապոլիտին՝ Դիոնէսիոս եպիսկ.ի անունը, որուն դէմ նշանակուած է 10 օսմ. ոսկի, իսկ անկէ վար այլ եւս աւելորդ է մեծ գումարներ փնտռել, 2 ոսկի, 1 ոսկի, 2 մէճիտ, 1 մէճիտ, այնպէս որ Թաղ. Խորհուրդի անդամները հաղիւ 20 օրուան մէջ 40 ոսկիի չափ (10 ոսկին ալ միասին հաշուելով) կը հանգանակեն Պոլիս, և չատ տեղերէ ալ դատարկաձեռն ճամբուելով կը յուսահատին ու կը դառնան Սիլիվրի, բոլորովին վհատած և դառնացած սրտով։

Փափաքեցայ Դիոնէսիոս մետրապոլիտին այցելել, որ չատ սիրալիր և մտերմական ընդունելութիւն մը ըրաւ ու հետեւեալ առտու իսկ փութաց փոխադարձ այցելութեան գալ. իմ շնորհակալութիւնս ներս յայտնեցի Նորին Սրբազնութեան, որ այնքան համակիր վերաբերմունք մը ցոյց կուտար հայ դպրոցին վերաշինութեան և հայ մանկտւոյն կրթութեան համար։ Դիոնէսիոս Սրբազան, որ 68 ամեայ, միջահասակ, ալեփառ, անխոնջ աշխատող, իր թեմը նոր վարժարաններով և եկեղեցիներով օժտող բարի եկեղեցականն մըն է, սա խօսքերը ըրաւ, զոր կ'արժէ հրատարակել, որպէս զի մեր եկեղեցականները կարդան և տեսնեն թէ ի՛նչ գաղափարով պէտք է գործեն, որպէս զի օգտակար ըլլան իրենց հօտին և հաւատարիմ իրենց կոչումին։

«Եկեղեցականները նուիրուած են եկեղեցիին և ժողովուրդին. անոնք աշխարհի վրայ ո և է մասնակցութիւն չունին. իրենց անձը ուրացած, շարունակ կը գործեն յօգուտ իրենց ժողովուրդին, և երբ կը մեկնին աշխարհէ, երթալ յաւիտենականութեան մէջ հանգստանալու համար, իրենց բարի գործերը յաւերժական յիշատակներ կը մնան զիրենք փառաւորելու և իրենց անունը ժողովրդին սրտին մէջ անջնջելի պահելու համար. յիրաւի, ես չկրցայ պէտք եղածին պէս գործել, առկայն միշտ ջանացած եմ ժողովուրդիս օգտակար ըլլալ. ասկէ առաջ Մանասթիրի մետրապոլիտ էի, հոն առանց դպրոցի, առանց եկեղեցիի գիւղ չկայ. գրեթէ մեծամասնութեամբ իմ ժամանակս շինուած են. դեռ քանի մը տարիէ ի վեր հոս եկած եմ. գոնութիւն Աստուծոյ, քիչ ժամանակի մէջ բաւականաչափ դպրոցներ չինեցի, եկեղեցիներ կառուցի։ Մենք հոս Հայերու հետ եղբայրաբար կ'ապրինք, անոնք ալ իմ զաւակներս են, միշտ կուգան իրենց ցաւերը կը յայտնեն և ես ձեռքէս եկածը կ'ընեմ. իրենց դպրոցը խարխուլ վիճակ մը ունի. իրենք աղքատ են, կը փափաքիմ որ նոր դպրոց մը ունենան, և այդ ունենալու համար Պոլսոյ հայութիւնը պէտք է օգնէ։ Անցեալները նաւած կը մտածէի թէ ի՛նչ կրնամ ընել. հայ քահանան կանչեցի և փափաք յայտնեցի որ կիրակի օր մը կ'ուզեմ եկեղեցի երթալ. գացի. ժողովուրդը լեցուած էր. Պատարագէն վերջ դպրոցի վերաշինութեան մասին քարոզ մը խօսեցայ. ուրախ եմ որ խօսքս մտիկ ըրին և ամէնքը միացան. Հայոց Պարիզքարանն ալ ժապաւենեալ տետրակ մը տուեր է իրենց. Թաղ. Խորհուրդէն մասնախումբ մը Պոլիս գնաց հանգանակութիւն ընելու, բայց յուսախաբ եղաւ. սակայն պէտք չէ վհատիլ, Աստուծի դէպքը սաստիկ ցնցեց Հայութիւնը. ամէնքս Աստուան կը մտածէ և անոր օգնութեան կը փութայ. Հայութիւնը չատ տառապանքներ կրած է, այս ալ կ'անցնի Աստուծով։ Մօտերս Պոլիս պիտի երթամ և Հայոց Ս. Պատրիարքէն մասնաւորապէս պիտի խնդրեմ որ Սիլիվրիի դպրոցին համար ալ քիչ մը հոգածութիւն ցոյց տայ, ես ալ պիտի դիմեմ յոյն հարուստներուն. թող տան, չէ՞ մի որ եղբայր ենք և պէտք է իրարու օգնենք։ Երկու օր առաջ մեր Ս. Պատրիարքէն (Տ. Եսայիմ Սրբապանէն) նամակ մը առի. լսեր է որ ձեր դպրոցին վերաշինութեան համար կ'աշխատիմ, իր գոհունակութիւնը յայտնելով ինձ կը յանձնարարէ որ շարունակեմ աշխատիլ քոյր եկեղեցւոյ զաւակներուն համար ալ. կը խնդրեմ ձեզմէ որ դուք ալ օգնէք, ձեր գացած տեղերը աշխատիք որ ձմեռը չհասած՝ դպրոցը շինենք և մանուկները փողոցէն ազատենք։»

ԱՆՆՈՐԴ

ՔԼԵՄԱՆՍՈՅԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԱՆԿՈՒՄԸ

Բէլճանսոյի գահլիճը, որ 1906ի աշունէն ի վեր կը պաշտօնավարէր, երեքշաբթի օրը Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին մէջ կատարուած վիճաբանութեան մը հետեւանքով ինկաւ, ինչպէս հեռագիրները ծանուցին։ Այդ մասին սա մանրամասնութիւնները կը գտնենք Բարիզի թերթերուն մէջ.—Ժողովին մէջ վիճաբանութեան առարկայ էր նաւատորմին ու ծովային վարչութեան մասին քննութիւն կատարող յանձնաժողովին տեղեկագիրը։ Ծովային նախարար Պ. Բիքառ ինքզինքը կը պաշտպանէր արտաքին գործոց նախկին նախարար Պ. Տէլքասէի քննադատութեանց դէմ։ Երեսփոխան մը յիշեց Պ. Բէլլերդանի մէկ յօդուածը, ուր ըսուած էր թէ անընդունելի պարագայ մըն է որ նախարարապետը երեք տարուան մէջ զբաղած չըլլայ ազգային պաշտպանութեան խնդրով։ Պ. Մառսէլ Սէնպա ըսաւ թէ արդի կառավարութիւնը միթէ պատասխանատուութիւն չունի՞։ Պ. Բէլճանսօ պատասխանեց թէ դահլիճը պիտի ատանձնէ ուղղուած պատասխանատուութիւնները։ Ծովային նախարարը շարունակեց իր արդարացումները, յանձնաժողովին տեղեկագրին կէտ առ կէտ պատասխանելով։ Պ. Բիքառ եզրակացուց թէ Երեսփ. Ժողովին արձակուրդէն ետքը նաւային վարչութեան ընդհանուր վերակազմութեան ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ։ Նոյն միջոցին բեմը ելլելով նաւատորմին քննիչ յանձնաժողովին նախագահ Պ. Տէլքասէ պարզեց իր քննադատութիւնները նաւատորմին և մարտանաւերու և պաշարներու գէշ վիճակին վրայ. խստիւ քննադատեց ծախքերու մասին եղած անհոգութիւնը, որով 72 միլիոն ֆր.ի աւելորդ ծախքեր եղած են։ Պ. Տէլքասէ բացատրեց թէ ի՛նչպէս պէտք է չինել կամ նորոգել մարտանաւերը. յետոյ Պ. Տէլքասէ սկսաւ ուղղակի քննադատել կառավարութիւնը և բաւ.— «Նաւատորմին մէջ ամէն կողմ անիշխանութիւն կը կը տիրէ, բայց միայն հոն. երբ մեծ երկրի մը մէջ այդքան կարեւոր վարչութիւն մը այդքան վնասուած է, միւսները չեն կրնար անվնաս մնացած ըլլալ. եթէ ուրիշ նշաններ գործերու ընդհանուր յոսի վիճակ մը ցոյց կուտան, նաւատորմին մէջ աւելի աչքառու նշաններ ցոյց տուին չարիքին խորութիւնը։ Երկիրը պիտի չմոռնայ յիշատակը այն աղէտներուն որոնք երեք տարի ի վեր կոտորեցին մեր նաւատորմը։ Միթէ կարելի՞ է որ կառավարութեան ուշքին զարկած չըլլայ, քանի որ նախարարապետը, դահլիճին մէջ մտնելէն երկու տարի առաջ, կը նախազգէր նաւատորմին համար քրնիչ յանձնաժողովի մը։ Ինչո՛ւ ձեռք չառաւ ծովային պաշտօնարանին գործերը, որոնք կարծեմ կառավարական գործեր են։ Պ. Բէլճանսօ ըսած էր թէ Իհնա մարտանաւին արկածին համար ինքզինքը պատասխանատու չ'զգար։ Ոնցի խնդիր մըն է (Ծափեր)։ Սոյգ պարագան սա է թէ կառավարութիւնը եթէ նկատողութեան առած ըլլար Իհնաի արկածէն առաջ տեղի ունեցածները, Իհնա դեռ նաւատորմին կարգերուն մէջ պիտի գրանուէր, փոխանակ հիմա նշանակէտի դեր կատարելու։» Պ. Տէլքասէ չարունակելով իր քննադատութիւնները, բաւ թէ ինչո՛ւ հիմնական բարենորոգումներ չէին եղած. ինչո՛ւ Խորհրդարանին չէին դիմած նաւային թնդանօթներու վերաբերեալ օրինագիծը գործադրելու համար։ Ատենաբանը յարեց թէ քանի որ կառավարութիւնը իր պաշտօնին մէջ թերացած է, երեսփ. ժողովին անկ է ամբողջովին կատարել իր պարտականութիւնը։ Երկիրը պիտի չկրնայ հանդուրժել թէ ինչո՛ւ իրմէ տարեկան 300 միլիոն ֆր.ի ապահովագին կ'առնուի ծովային ապահովագրութեան մը համար որ այնքան նուազ հաստատուն է։ Պ. Տէլքասէ բաւ թէ Ֆրանսա իր վստահութիւնը ու դրամը կուտայ մի միայն բարենորոգուած ու վերակազմուած նաւատորմի մը։ Այդ միջոցին երկու բանաձեւեր ներկայացուեցան Ժողովին. մէկը վստահութիւն կը յայտնէր կառավարութեան. իսկ միւսը ցաւ յայտնելով որ նաւատորմը բարեկարգելու մասին մինչեւ հիմա բան մը չէ եղած, հանանութիւն կը յայտնէր քննիչ յանձնաժողովին եղրակացութեանց։ Պ. Բէլճանսօ բեմը ելլելով ըսաւ թէ կառավարութիւնը առաջին բանաձեւը կ'ընդունի. յարեց որ բոլոր նախարարները համերաշխ են ծովային նախարարին։ Պ. Բէլճանսօ յայտարարեց թէ 1904ին նաւատորմի քննիչ յանձնաժողովին նախագահ եղած ատեն մատնանիշ ըրած էր կազմակերպութեանց այն թերութիւնները որոնք այսօր երեւան կը հանուին։ Այդ միջոցին Պ. Տէլքասէ ալ նախարար էր. աւելի լաւ պիտի ըլլար որ հիմա տուած գեղեցիկ խորհուրդները իրեն համար գործադրէր։ Պ. Տէլքասէ խօսք ուզեց։ Պ. Բէլճանսօ խօսքը չարունակելով բաւ.—«Հարկ է ըսել որ այդ միջոցին Պ. Տէլքասէ արդէն կը խորհէր եւրոպական քաղաքականութեան այն մեծ ծրագիրներուն, վրայ որոնք մեզ Ալճեզիրաս պիտի առաջնորդէին։» Այդ խօսքերը հաղիւ թէ արտասանուած էին, մեծ աղմուկ մը եղաւ Ժողովին մէջ։ Պ. Բէլճանսօ կ'ըսէ թէ ընդունելի բան մըն է որ Ֆրանսան Ալճեզիրաս առաջնորդող մարդը քննադատէ նախարարներ և զանոնք ամբաստանէ թէ անհոգ գտնուած են ազգային պաշտպանութեան մասին։ Պ. Տէլքասէ բեմը ելլելով ըսաւ.—«Նաւատորմի մասին խօսելու բաւականութիւն չունիմ։ Շնորհակալութիւն, Պ. Նախարարապետ։ Չիս քսանչորս տարի աւելի երիտասարդացուցիր. զիս տարիք 1885 մարտի այն նշանաւոր նիստին, ուր այնքան ազդեցիկ և նուազ փառաւոր կերպով չահադործեցիք կեղծ հեռագիրը և Լանկսոնի աղէտը (Բուռն ծափեր)։ Իմ եօթը տարուան քաղաքականութիւնս կատարուած է Խորհրդարանին հանանութեամբ»։ Պ. Տէլքասէ ծանր ծանր կը խօսէր միշտ նայելով Պ. Բէլճանսոյի աչքերուն մէջ, որ յարձակելու կազմ ու պատրաստ կեցած

էր։ Պ. Տէլքասէ յարեց.—«Իմ քաղաքականութիւնս։ Դարձերով կ'արդարանայ, Սպանիոյ հետ, Իտալիոյ հետ ու Անգլիոյ հետ համաձայնութիւններով, որոնք կը յաջողէին երկար չրջանի մը թիւրիմացութեանց, անվստահութեանց և թշնամութեան, միշտ մօտ ըլլալով կռիւի մը փոխուելու. իմ քաղաքականութիւնս կը յայտնուի միջնորդութեամբս։ Ամիսէ մը ի վեր պաշտօնի կոչուած էի. հարկ էր պատասխանատուութիւն մը ստանձնել. մեր յարգելի նախագահին հարցուցէք թէ կրցայ ստանձնել՝ միջնորդութեամբս Մ. Նահանգաց ու Սպանիոյ միջև, միջնորդութեամբս Ռուսիոյ ու Անգլիոյ միջև, այդ երկու մեծ երկիրներուն միջև պատրաստելով համաձայնութիւնը զոր ամբացնել ու տարածել անհրաժեշտ կ'ընծայէ մեր շահը, Պ. նախարարապետ (Բուռնն ծափեր)։ Իմ քաղաքականութիւնս յայտնի եղած է իրաւարարական եօթը մնայուն դաշնադրութեանց կնքումովը. նաև բանակցութիւններով և իրողութիւններով, որոնց մեծագոյն ֆրանսական ու իսպանական հանգամանքը պարտութեան մատնեց ձեր ակնարկութիւնները և յանդուգն հրատարակութիւնները օտար լրագիրներու մէջ։» Պ. Բլէմանսօ ըսաւ թէ ինք բան մը իսկ չէ գտած օտար լրագիրներու մէջ։ Պ. Տէլքասէ պատասխանեց թէ մէկ տեսակցութիւնը հրատարակուած էր Պէրլինեան Թակէպլադի մէջ։ Պ. Բլէմանսօ ըսաւ թէ այդ լրագրին խմբագիրներէն և ոչ մէկը տեսած էր։ Պ. Տէլքասէ պատասխանեց թէ իբրեւ Ֆրանսայի ուրախ է այդ յայտարարութեան համար, թէ իր քաղաքականութեան նկատմամբ չկայ բան մը որ զինքը նեղ կացութեան մէջ թողու և թէ իրմէ եաքը եղածներուն վրայ նայելով աւերակէ զատ ուրիշ բան չի տեսներ։ Պ. Տէլքասէ եզրակացուց թէ Պ. Բլէմանսօ թէ՛ իբրեւ նախարարապետ և թէ իբրեւ քննիչ յանձնաժողովի նախագահ, թերացած է իր պարտականութեանց մէջ։ Յետոյ բեմը ելաւ Պ. Բլէմանսօ և ըսաւ թէ Պ. Տէլքասէ իր անձը կը քննադատէր, թէ ինք պատասխանած էր որ Պ. Տէլքասէ նոյն միջոցին նախարար ըլլալով այն տեսակ քաղաքականութիւն մը կը պարտաստէր որ Ֆրանսան պիտի ենթարկէր ամենամեծ ստորնացումի մը։ Պ. Տէլքասէ ուզեց պատասխանել, բայց Ժողովը թոյլ չտուաւ։ Պ. Բլէմանսօ շարունակեց.— «Դուք մեզ տարիք մինչեւ պատերազմին դուռները և, իբրեւ նախարար, զինուորական պատրաստութիւն մը չէիք տեսած. ամէն ոք գիտէ թէ այդ միջոցին պատերազմական ու ծովային նախարարները յայտարարած էին որ պատրաստ չեն։ Այդ միջոցին լրագրական պայքար մը մղեցի և հայրենասէրներու միաձայն շնորհակալութեանցը արժանացայ։ Իրաւունք ունիմ ըսելու որ մեր արտաքին քաղաքականութեան մէջ Ֆրանսան չտորնացուցինք, մինչդեռ Պ. Տէլքասէ ստորնացուց։» Այդ միջոցին բազմաթիւ երեսփոխաններ կը սուլէին և լուսանքներ կ'ուղղէին Պ. Բլէմանսոյի։ Վերջապէս քուէարկութիւն կատարուելով, 388 քուէարկուներու 212ը նախարարութեան դէմ քուէ տուին և 176ն ալ նպաստաւոր, որով դահլիճը ինկած էր։ Պ. Բլէմանսօ և պաշտօնակիցները իսկոյն ժողովասրահէն դուրս ելան՝ իրենց հրաժարականը տալու հանրապետութեան նախագահին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԴՆԱՊ.—Օսմ. Մ. ու Ց. կուսակցութեան պատկանող երեսփոխանները, անցեալ օրուան իրենց գումարումին մէջ, խորհրդակցութիւններ կատարեր են Եպարքոս ըլլալիք անձը ընտրելու համար։ Խորհրդակցութեանց արդիւնքը սա եղեր է որ Հռոմի օսմ. դեսպան Հագգը պէյ 44 քուէ առեր է, Հիւսէյին Հիլմի փաշա՝ 40 և Թեմիլ փաշա՝ 20. իսկ Ֆէրիտ փաշա ու Վիեննայի օսմ. դեսպանը աւելի քիչ քուէ շահեր են։ Վերջին լուրի մը նայելով, զօրավար Ֆոն տէր Կոլցի կողմէ Երեսփ. Ժողովին առնապետ Անմէտ Բիզա պէյի եւ եղած զեկոյցի մը վրայ, նախարարական տագնապը առ այժմ մէկ կողմ թողուեր է։ Կ'երեւայ թէ Եւրոպա գտնուող օսմ. երեսփ. պատուիրակութիւնը մինչեւ որ չվերադառնայ, նախարարական փոփոխութիւն տեղի պիտի չունենայ։

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Բ. Դրան կողմէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Ռուսիոյ ու Իտալիոյ դեսպաններուն տրուած ծանուցագրին մէյմէկ օրինակն ալ հաղորդուած էր Լոնտոնի, Բարիզի, Բեռլինի և Հռոմի օսմ. դեսպաններուն։ Առնցմէ հետզհետէ առնուած տեղեկութեանց նայելով, նոյն ծանուցագրին լաւ ընդունելութիւն մը ըրեր են Կրետէի պաշտպան չորս տէրութիւնները և պատասխաներ են թէ Թուրքիոյ բացորոշ իրաւունքները պիտի պահպանուին։

—Բ. Դուռը մտադիր է իր ծանուցագրին պատճէնը հաղորդել նաև Պերլինի ու Վիեննայի դեսպաններուն։

—Կրետէի խնդրոյն նկատմամբ մինչեւ հիմա օսմ. երկիրներուն զանազան տեղերէն վաթսունէ աւելի բողոքագիրներ ուղղուած են Երեսփ. Ժողովին, ուր մօտերս պիտի կարդացուին։

—Անգլ. Ռամսիս չոգենաւ Մալթայէն դէպ ի Կրետէ գացած է, կղզիին անգլ. զօրքերը փոխադրելու համար։ Անգլ. Տրնճան մարտանաւն ալ երէկ առաւաւ դէպ ի Կրետէ ճամբայ ելած է, ուր պահականաւի պաշտօն պիտի կատարէ։

ՊԱՏՕՒԱՆՇԱՆ.— Սուլթանը գնահատելով Մանտուտ Շէվքէդ փաշայի ծառայութիւնները՝ սահմանադրական դրութիւնը ամրապնդելու մասին, ակնակուռ Օսմանիէ պատուանշան տուաւ. նաեւ առաջին կարգի Օսմանիէ՝ պատերազմական նախարար Սալիհ փաշայի։

ԵՒՐՈՊԱ. գացած օսմ. երեսփ. պատուիրակութիւնը, Երեսփ. Ժողովին դերատենապետ Թալաթ պէյի նախագահութեամբ, Լոնտոնէն ուղղակի Կ. Պոլիս պիտի դառնայ։ Պատուիրակութիւնը թէեւ Բէլգրատ ու Պերլին ալ հրաւիրուած է, բայց հիմա պիտի չկրնայ երթալ. այնուն պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի նոյն մայրաքաղաքները։

ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԶԳԱՅՈՒՄՆԵՐԸ.— Օսմ. Մ. ու Ց. Բոմիդէին Սելանիկի կեդրոնական ճիւղէն պատուիրակութիւն մը, ինչպէս ծանուցուեցաւ, Կ. Պոլիս գալով յուլիս 10ի առթիւ շնորհաւորական ուղերձ մը մատոյց Սուլթանին։ Պատուիրակութեան նախագահը կարճ բանախօսութիւն մը արտասանեց, որուն սապէս պատասխանեց Կայսրը.

«Արդարութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն... ո՛րքան վեհ բառեր։ Այդ բառերուն իսկական իմաստը ո՛րքան լաւ ըմբռնուի, անշուշտ երկիրը միեւնոյն համեմատութեամբ երջանիկ պիտի ըլլայ։ (Պատուիրակութեան անդամները ցոյց տալով) Դուք ծառայեցիք այդ գեղեցիկ սկզբունքներուն հաստատմանը. այդ մասին անձնուիրաբար աշխատեցաք, որուն համար շնորհաւորելի էք։ Կը յուսամ թէ մեր երկրին մէջ սահմանադրական սկզբունքները երբ ամրապնդուին, ամբողջ Օսմանցիները երջանկութեան պիտի արժանանան, ինչ որ Աստուծմէ կը հայցեմ։ Այն առեն միայն Օսմանցիները արժանի պիտի ըլլան տեւական երջանկութեան մը և ապահով ապագայի մը։ Ես սահմանադրասէր ծնած եմ։ Աստուած արժանի ըրաւ որ սահմանադրական շրջանի մէջ վեհապետութիւն ընեմ։ Փա՛ռք Ամենակարողին։ Եթէ բռնակալութեան մէջ վեհապետ եղած ըլլայի, վստահ եղէք որ Ազատութիւնը, Սահմանադրութիւնը ես պիտի տայի։ Բռնակալութեան շրջանը դիս կը ձգմէր և յուսահատութեան կը մատնէր։ Բարձրելոյն յաւիտենական նախախնամութիւնը հիմա յայտնուեցաւ։ Աստուծով ամէնքս ալ երջանիկ կ'ըլլանք։ Մինչեւ հոս գալու ձանձրութիւնը յանձն առիք։ Ձեզ տեսնելուս համար շատ գոհ եմ։ Բարեւներս ու մեծարանքներս հաղորդեցէք ձեր միւս ընկերներուն։ Այսօր աղատութեան յիշատակարանին հիմնարկէքը կատարեցինք։ Երբ քար ու շաղախ կը դնէի, ըսին թէ յոգնեցայ, բայց ես պատասխանեցի թէ չեմ յոգնած. ո՛չ թէ մէկ քար, եթէ ամբողջն ալ ես առանձին կառուցանէի դարձեալ նահատակներուն իրաւունքը կատարելապէս հատուցած չէի ըլլար։ Նոյն միջոցին նահատակի մը երկու եղբայրները խիստ վշտահար կեցած էին, կ'արտասուէին։ Մխիթարեցի զանոնք և ըսի թէ այսօրուան հանդէսը անոնց հոգիները կը հրճուեցնէ։ Ուստի շնորհաւորելի են։»

—Ազատութեան յիշատակարանին հիմնարկէքի արարողութեան ժամը մօտեցած առենները Սուլթանին հրամանը խնդրուեցաւ սկսելու համար, Ն. Վեհափառութիւնը պատասխանեց.— «Ինչպէս որ կը փափաքուի, պատրաստ եմ ընելու։ Փառք կուտամ Աստուծոյ որ բախտաւորութիւնը կ'ունենամ հիմնարկէքը կատարելու հայրենիքին փրկութեան անունով կանգնուելիք յիշատակարանի մը։» Նոյն միջոցին Սուլթանին ներկայացուեցաւ շիշ մը որ Կայսեր գահակալութեան առթիւ պատրաստուած ոսկի ու արծաթ դրամներուն տեսակները կը պարունակէր։ Սուլթանը դայն քննելէ ետքը դրաւ արկղիկի մը մէջ։ Յիշատակարանին շինութեան յանձնաժողովին քննիչ Ըէֆիք պէյ արկղիկին մէկ բանալին Սուլթանին մատուցանելով ըսաւ.— «Վեհափառ Տէ՛ր, Սահմանադրութեան առաջին հիմը դուք կը դնէք։ Ազգը ձեզ կը յանձնէ ազատութեան այս չէնքին բանալիներէն մէկը։» Սուլթանը գրպանը դնելով բանալին ըսաւ.— «Բախտաւոր կը զգամ ինքզինքս այս յաջողութեան արժանանալուս համար։» Յետոյ Սուլթանը իր ձեռքովը արկղիկը դրաւ որոշուած տեղը. ապա Ըէֆիք պէյի կողմէ տրուած ոսկեզօծ ծեփիչով չաղախ առաւ արծաթի ափսէէ մը և ծեփեց այն մարմարը, որուն վրայ ազատութեան վերստացման թուականը քանդակուած է։ Սուլթանը սա խօսքերը ըսաւ.— «Հայրենիքին փրկութեանը ատնունով կանգնուելիք այս կարգի բարեպատակ հաստատութեան մը ոչ միայն հիմերը դնել, այլ եթէ կարելի ըլլայ ամբողջ պատերը չծեփել ի՞ուզէի։»

ԵՐԵՍՓ. Ժողովը շաբաթ օրը ընդհանուր գումարում չունեցաւ, վասն զի մեծամասնութիւն չկար։ Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Նուրատունկեան էֆ. ալ ներկայ էր, իր մասին եղած քննադատութեանց պատասխանները տալու, բայց այսօրուան յետաձգուեցաւ։

ՀԱՅԵՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԱՀ.— Տէպրէի երեսփոխան Իսմայիլ պէյ, որ մէկ երկու օր առաջ իր ծննդավայրը գացած էր արձակուրդով, ուրբաթ օրը մրդինկի մը մէջ հայրենիքի պահպանութեան համար մէկուկէս ժամ խօսեցաւ և սրտին տարտպայման յուզումէն յանկարծամահ եղաւ։

ՄՈՒԼԹԱՆԻ ՊԷՅԻ ԵՂԲԱՅՐԸ.— Ազատութեան յիշատակարանին հիմնարկէքին առեն, ինչպէս քիչ մը վերը ըսուած է, Սուլթանը մխիթարած էր նահատակ Մուխթար պէյի վշտահար եղբայրը՝ Նայիլ պէյ։ Երէկ Նայիլ պէյ պալատ գնաց իր երախտագիտութիւնները մատուցանելու և Սուլթանին ներկայանալով արժանացաւ կայս. մեծարանքներու։ Սուլթանը խմալով որ Մուխթար պէյի քոյրը հիւանդ է, հրամայեց որ իր բժշկապետին Խայրի պէյի կողմէ դարմանուի։

ՊԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ՀՐԱՀԱՅՐՈՒՄԸ. Քաղաքապետ Հաղիմ պէյ 180,000 ոսկիի փոխառութիւն մը կնքած էր, Մալիէի եբրաչխաւորութեամբ։ Կ'երեւայ թէ Քաղաքապետական Ընդհ. Ժողովը տեղեկութիւն չունէր այդ ելմտական գործողութենէն։ Այդ Ժողովը քաղաքապետարանէն դուրս գումարուելով՝ որոշած է մերժել կնքուած փոխառութիւնը։ Քաղաքապետ Հաղիմ պէյ հրաժարական տուած է այդ որոշման հետեւանքով։

ՊՈՒԼԿԱՐ ՍՊԱՆՆԵՐ որոնք Սահմանադրութեան առթիւ մայրաքաղաքս եկած էին, շաբաթ օրը Խորհրդարանը այցելեցին։ Երեսփ. Ժողովին առնապետ Անմէտ Բիզա պէյ ճառ մը արտասանելով ըսաւ թէ Թուրքիա և Պուլկարիա քոյր ազգեր ըլլալով պարտին միաբանութեամբ աշխատիլ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.—Սելանիկէն վիեննական թերթերուն կը գրեն թէ զինուորական պատրաստութիւնները կը շարունակուին։ Մինչեւ հիմա շատ մը զօրքեր ղրկուած են սահմանագլուխ։ Առաքումները Մանաստիրի ճամբով կը կատարուին։ Առաջին առաքումը կը բաղկանար երկու վաշտ զօրքերէ, 80 մտուկ ռազմամթերքէ և 25,000 մաւզէր հրացանէ։ Երկրորդ առաքումը՝ 3500 հոգիէ, 14 մտուկ ռազմամթերքէ և 12 թնդանօթէ։ Վերջին անգամ մըն ալ ղրկուած են 6 հրետանիով 12 արագահարուած թնդանօթներ։ Չի գիտցուիր թէ ո՛րքան հեծելազօրք համախմբուած է սահմանագլխին վրայ։

ՊՈՒԼԿԱՐ կառավարութիւնը երկաթուղի մը չինած է Սոֆիա-Բէլօսթէնտիլէն մինչեւ սահմանագլուխ։ Բ. Դրան մօտ հարկ եղած գիմումը եղած է՝ այդ գիծը միացնելու համար Սքիւպ-Բօմանովայի գծին։

ԱԹԷՆՔԻ օսմ. դեսպանատան զինուորական կցորդ անուանուած է Օսման Ճէնանի պէյ, եղբայր Սուլթանին առաջին թիկնապահ Ըէմզի պէյի։

ՀԱՄԱՎԱՀՆԵՏՆԵՐԸ, տարիներէ ի վեր, իրենց չանատակութեանց կեդրոն դարձուցած են Սիւլէյմանիէ գաւառը (Մուսուլ)։ Վերջերս պաշարած էին այդ քաղաքը։ Այդ վայրկեանն ցեղը իր դէմ ղրկուած զօրքերէն չրջապատուած ըլլալով, անոնք պարսիկ սահմանագլուխը անցած են, իրենց սովորութեան համաձայն։

ՀԵՌԱԳԻՐ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի.— Սելանիկի Օսմ. Միութեան եւ Ցառաջդիմութեան կեդր. Գօմիթէն հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է խմբագրութեանս.

«Համիտեան տիրապետութեան անուններն տակ տասնմեկ կողմէ ներկայացուած 33 տարուան ոճիրներու և խըժդութեանց շարքը անցեալ տարի այսօրս վերջ գտաւ և օսմ. ազգը իր խիղճին ու կեանքին սպառնացող բռնակալութիւններէն այսօրս ազատելով մտքով ու սրտով հանգստութեան նոր շրջանի մը մէջ մտաւ։ Այսօր Օսմանցիք հռչակեցին թէ 600 տարիէ ի վեր միեւնոյն մօրը ծոցին վրայ ապրող եղբայրներ, միեւնոյն իրաւունքն ու պարտականութիւնը ունեցող հայրենակիցներ են։ Այս պատճառաւ բոլոր Օսմանցիներուն համար նուիրական ազգային տօն մըն է Յուլիս 10ի օրը, որ ազգին համար խիղճի ազատութիւն և կեանք, օսմանեան բոլոր տարրերուն համար ճշմարիտ հաւասարութիւն պարգեւելով օսմանեան տէրութեան վերածնութեան դարագլուխը բացաւ։ ուստի Օսմ. Մ. և Ց. Բոմիթէն Ազգային Տօնի այս առաջին տարեդարձին առթիւ բոլոր Օսմանցիները չնորհաւորելով, պարտականութիւն կը համարի իր հայրենակիցներուն յայտնել թէ Ա. Բռնակալութեան ճնշումին ներքև ներհակ ուղղութիւններ ստացած օսմ. զանազան տարրերն անցեալ տարուան Յուլիս 10ին երբ այս ճնշումէն ազատեցան, անմիջապէս կատարեալ ուրախութեամբ իրարու գիրկ նետուեցան։ Ազգը կազմող տարրերուն միջև այս անկեղծութիւնը ու եղբայրութիւնը տեսնողներ գոհ եղան որ Օսմանցիութիւնն երբեք չի կրնար տկարանալ, բայց չքաշուինք խոստովանելու որ Ազատութեան այս առաջին տարին մէջ նախորդ ռէժիմի աւերիչ արարքին հետեւանքն ըլլալով զանազան ցեղերու միջև յառաջ եկած անվստահութիւնը հայրենասէրներն ապահովելու աստիճան չէր անհետացած։ Օսմ. տարրերը իրարու հանդէպ առանց պատճառի անվստահութիւն կը յայտնէին և մէկ կողմէն իրենց չահերուն և միւս կողմէն ալ հայրենիքին ընդհանուր և նուիրական չահերուն վնաս կը պատճառէին, մինչդեռ երկրին մէջ ապրիլ որոշած ըլլալով կատարեալ հաւասարութեան արժանանալէ յետոյ ամէնէն խելացի ընթացքն էր ամէն տեսակ անվստահութիւն ձգել և Օսմանցիութեան գաղափարին մէջ միանալ։ Ահա՛ Մ. և Ց. Բոմիթէն այսօր երջանկաբեր յեղափոխութեան յիշատակին առթիւ տեղի ունեցած ուրախութիւններէն զատ, կատարեալ միութիւն մը ալ յառաջ եկած տեսնելու բախտաւորութիւնն ունեցաւ։ Բոմիթէն իր այս փափաքն իրականացնելու համար հաւասարութեան յանձնաժողովներ կազմեց և կը խնդրէ որ առանց ցեղի և կրօնի խտրութեան, բոլոր Օսմանցիք լրջօրէն և սրտագին աշխատին այս յանձնաժողովներուն գործը դիւրացնելու և նպատակը յաջողցնելու համար։

«Անցեալին եղերելի և աւերիչ ձեռքէն ազատելով մաքուր և փառաւոր ապագայի մը գիրկը նետուող տէրութեան մը համար հարկ էր որ ամէն վայրկեան Բրոնակալութեան քանի մը տարուան աւերներն արագօրէն ջնջելու աշխատուէր, բայց աւա՜ղ որ ո՛չ այս արագութիւնն և ո՛չ ալ այսպիսի նպատակ մը յայտնող կամք չտեսնուեցաւ և ասոր պատճառն ալ այն է որ ամէն ձեռնարկ կառավարութենէն սպասեցինք և կառավարութիւնն ալ թողուեցաւ այնպիսի պաշտօնատարներու որոնց միտքն ու խիղճը սեւցած էին նախորդ չրջանի եղերելի արարքներէն։ Դորձէ հասկցող կարծուած պաշտօնատարներու վարանումներուն և անկարողութեան երեսէն հայրենիքին սրտին վրայ բացուեցան Մարտ 31ի ռէակցիոնական դէպքին և Ատանայի ցաւալի ազէտին նման, Աստուած մի՛ արասցէ, մահաբեր երկու վէրքեր և ասիկա բաւական է ցոյց տալու համար թէ ո՛րչափ մնասակար էր գաղափարն անոնց որ կ'ուզէին գործոց վարչութիւնն յանձնել նախորդ չրջանի իբր թէ գործ գիտցող անձերուն։ Ազգէտի այս դասերը մեզ ցոյց տուին թէ բռնակալութեան ասոիճաններուն և փորձերուն մասնակից անձերէն աւելի Սահմանադրութիւն ըմբռնող և նախաձեռնարկ ոգի կրող գործունեայ և երիտասարդ անձեր պէտք են, և թէ միայն աւեր յառաջ բերելու վարժուած նախորդ փորձառուներէն օգտուիլ ուզողներն երկրին վնասը միայն կ'ուզէին։ Ուստի Ազգին պարտականութիւնն է փափաքիլ որ կառավարութեան գլուխ անցնին երիտասարդ դաղափարներու տէր անձեր որ ճշմարիտ զոհողութիւններ ընեն Ժողովուրդին ամէնէն աւելի պէտք եղած կրթութեան, արուեստներու, վաճառականութեան և երկրագործութեան զարգացման համար»։

ՕՍՄ. ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, որ յուլիս 10ին Սամսոն կը գտնուէր և իրախճանութեանց մասնակցած էր, երէկ Հռոդոս ժամաներ է։

ԾԵՐԱԿՈՑԸ իր անդամներէն հետեւեալներուն պաշտօն յանձնեց՝ պետական պաշտօնարաններու մէջ «քատրօ»էն դուրս մնացած պաշտօնեաներու մասին կազմուելիք յանձնաժողովներուն մասնակցելու համար.— Եպարքոսութիւն և դատական նախարարութիւն՝ Խալիլ պէյ, Շէյխ-իւլ-Իսլամի դուռը՝ Մուսա Քեազիմ պէյ, ներքին՝ Մէհմէտ Կալիպ պէյ, արտաքին գործոց՝ Մավրոկորտաթօ էֆ., ծովային՝ Շէվքէդ փաշա, պատերազմական՝ Սամի փաշա, Էվգաֆ՝ Նուսուհի պէյ, առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց՝ Երամ էֆ., կրթական ու Տէֆթէրխանէի՝ Իսմայիլ Հագգը էֆ., քաղաքային ու զինուորական հոնգստեան թոշակի մնուցիկներ՝ Լողաֆէթ էֆ., պետական Խորհուրդ՝ Մավրոեէնի պէյ, եկմական, մաքսային ու հաչուակալութեանց առեան՝ Պէսարիա էֆ.։

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ դեսպանը, առջի օրը, Թարապիա երթալով երկու ժամու չափ տեսակցութիւն մը ունեցաւ արտաքին գործոց նախարար Բրիֆաթ փաշայի հետ՝ Սելանիկի մէջ հելլենական հիւպատոսարանի պաշտօնեայի մը ձերբակալման խնդրոյն համար։ Այս խնդիրը դեռ կը զբաղեցնէ Բ. Դուռը և հելլենական դեսպանատունը։

ՄԻՏՀԱՆԴ ՓԱՇԱՅԻ որդին Այի Հայատար Միտհատ պէյ սա յայտարարութիւնը ըրեր է Նոյն Ֆրայէ Բրէսէի խմբագիրներէն մէկին.— «Ապտ-իւլ-Համիտի դէմ բացած դատս երբ տեսնուի, բացարձակապէս պիտի հաստատուի որ Սուլթան Ապտ-իւլ-Ազիզ անձնասպան եղած է»։

ՊԱԼՔԱՆՆԵՍԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.—Կ. Պոլսոյ ֆրանսական ու ռուսական դեսպանները իրենց կառավարութիւններէն մասնաւոր հրահանգ ստացած են՝ պալքանեան պետութեանց դաշնակցութեան վերաբերող գաղափարին հետապնդելու համար։ Ֆրանսա ու Ռուսիա այդ տեսակ դաշնակցութեան մը բացարձակ պէտքին համոզուած են, արգիլելու աւտարգերման հոսանքը որ հետզհետէ ապառնական հանգամանք մը կը ստանայ։ Հաւանական կը նկատուի թէ Ռումանիա չմասնակցի այդ դաշնակցութեան, քանի որ մասնաւոր կապերով կապուած է Գերմանիոյ։

ԴԱՏԱՍՏԱՆ. — Կայս. Իրատէ մը վաւերացուց այն որոշումը որով Նաւային բժիշկ Ֆէրիդ Բէյաս փաշա պիտի դատուի ծովային պաշտօնարանին մէջ գումարուելիք զինուորական ատեանի մը առջեւ։

ՀԱՆՇՏԱՐԱՐ ԴԱՏԱՐԱՆ.— Կ. Պոլսոյ զանազան վայրերը հաշտարար տասը դատարաններ պիտի հաստատուին՝ յանցանքի վերաբերող խնդիրները հաշտարար եղանակով մը կարգադրելու համար։

ՊՐՈՒՍԱՑԻ ցուցահանդէսին բացումը ուրբաթ օրը կատարուեր է մեծ հանդէսով։ Բ. Դրան կողմէ ներկայ էր անտառներու, հանքերու և երկրագործութեան նախարար Արիսդիտի փաշա։

ԵԳԻՊՏՈՍ կառավարիչ անուանուեցաւ Պաղտատի կուսակալի օգնական Միւմթազ պէյ։

ՍԵՂԱՆ.— Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, երէկ, սեղան մը տուաւ Թագսիմի պահականոցին ոստիկանզինուորներուն։

ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ. — Ֆրանսայի դեսպան Պ. Պոնբաւ և Ռուսիոյ դեսպան Պ. Զարիքով հինգշաբթի Սուլթանին պիտի ներկայանան՝ իրենց յանձնարարագիրները մատուցանելու։

ՍԼԼՏԶԻ ԺՈՒՐՆԱԼՆԵՐԸ.— Իդդիհաս կ'իմանայ թէ զինուորական ատեանը քննելով Սելտրէն գտնուած ժուրնալները, զանոնք Ապտ-իւլ-Համիտին տուողներուն մէկ ցուցակը պիտի պատրաստուի. եթէ ատոնցմէ մէկը ապագային նորէն բռնապետական ընթացք մը ունենայ, խստիւ պիտի պատժուի։ Գալով ժուրնալ տուող օտար հպատակներուն, ատոնցմէ Հելլենացիները օսմ. հրկիրներէն պիտի վտարուին։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ աշնան Պրուսա պիտի ուղեւորի։

«ԻԳՏԱՄ»Ի արտօնատէր Ճէվտէդ պէյ գրեր է իր մէկ բարեկամին թէ անձնական գործերու կարգադրութեանը և անձին դարմանումին համար դեռ մէկ քանի օր յետաձգած է Կ. Պոլիս ժամանումը. նաեւ թէ վերադարձէն ետքը պիտի խորհի իր լրագրին հրատարակութեանը վրայ։

ՏՐԱԳԻԶՈՆԻ երեսփոխան Իզզէդ պէյ, ուրբաթ օրը, Ազատութեան Բլուրին վրայ կատարուած զօրահանդէսը դիտած միջոցին, քսակահատ մը չորթեց անոր ոսկի ժամացոյցը ու չղթան։

ՄԱՀՄՈՒՏ ՇԷՎՔԷԴ ՓԱՇԱՅԻ համար կ'ըսուի թէ պատերազմական նախարար պիտի ըլլայ նոր դահլիճին մէջ։

ՀԷՐԱԵՔ.— Ծաբաթ գիշեր ժամ 1ին հրդեհ ծագեցաւ Դալաթիա, Օսմ. Պանքային դէմը, Պէրէքէդ խանին տակ դերձակ Ժօզէֆ Բալիցէի խանութէն և ամբողջ ապրանքները այրեցան։

ԵՂԻՊՏՈՍԻ Խրիվը, այսօր, Վիեննա կ'ուղեւորի Արեւելեան Ճանապարհացոյց։

ՄԱԳԱԶԻՆ ԶՆԱԼԻՆՈՒ.—Թասվիրի Էֆենտի կ'ըսէ թէ Ղալաթիոյ օտար ապրանքներու մաքսատան պաշտօնեաներէն Հիւսամէտտին, Իպրահիմ, Օսման Նուրի, Լոմպ ու Նէճմէտտին էֆ.ները և Մանիֆէստոյի պաշտօնեայ Մկրտիչ էֆ. պաշտօնանկ եղած են ու դատաստանի պիտի ենթարկուին, վասն զի յանձնակատար Օննիկ Արամեանի չահամոլական թելադրութեանց հետեւանքով զեղծումներ գործած են։ Ատոնք 29,000 ղրուշի չափ պատճառած են դանձուն։

ԾՈՎԻ ԿԼՈՒԾ.— Ուրբաթ գիշերուան խրախճանութեանց պահուն Ոսկեղջիւրի մէջ չոգենաւ մը ընկղմեց մակոյկ մը, ուր կը գտնուէին Մախսուսէի պաշտօնեաներէն Նազմի էֆ. և կինը ու զաւակները։ Նազմի էֆ. խեղդուեցաւ. իսկ կինը ու զաւակները աղատուեցան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԱՄՐԹԻՒՆՍՄ

— Հիւանդանոցին պատսպարեալները դէթին-հաց կ'ուտեն կոր... ըսին չաբաթ իրիկուն խմբագրատունս այցելող երկու իրաղեկ ազգայիններ, անձկագին և տխուր եղանակով մը:

Եւ արդեօք տակաւին փառք տալու ենք որ զեթինը կը գտնուի կոր: Քի՛չ մըն ալ, ու Ազգին Տան պատսպարեալները իրարու ձեռքէ պիտի յափշտակեն ցամաք հացը՝ անօթութենէ չմեռնելու համար: Եւ տխո՞ւր է մտածել թէ օր պիտի գայ որ ցամաք հաց ալ չգտնուի հոն՝ իրարու ձեռքէ յափշտակելու:

Խե՜ղճ Ազգային Հիւանդանոց: Ի՞նչ եղերերգութիւն մը այդ հաստատութիւնը: Մեր ազգային ժամանակակից պատմութեան ամէնէն տխուր էջերէն մէկը: Հայ դժբախտութիւններու, սեւ ճակատագիրներու, լեկած մեծութիւններու այդ հուսկ յետին ապաւէնը ցաւագին պատկերն է, խաւացած մանրանկարը մեր ամբողջ ազգային կեանքին: «Ցաւին Տունը» անուանակոչութիւնը աւելի յարմար պիտի ըլլար քան «Ազգին Տունը»: Ու անիկա որ մեր ցաւերուն ամոքումին չէնքը պիտի հանդիսանար, կարծես յաւերժական, իրական, չօշափելի խարանն է մեր վիշտերուն, արցունքներուն, հեծեծանքներուն: Արդեօք Ղազէզ Ամիրան այդ չէնքը հաստատեց՝ իր սիրած ու պաշտած ազգին ապագայ ցաւերուն յատակ մէկ նախատեսութեամբը, որպէս զի այդ ցաւերը երթան հոն ամբարուին, ոչ թէ ամոքուելու, այլ հայկական ցաւին կենդանի յիշատակարանը ձեւաչնելու համար:

Եւ ես «Ազգային Հիւանդանոց» բացատրութեան մէջ կը դրդուիմ տեսնալ ոչ թէ ընդունուած սովորական իմաստը, այլ ազգային անվերջանալի հիւանդութեանց յիշատակարան, կոթողը՝ սեւերով պարուրուած՝ հայ ցաւին, հայ կոտանքին, հայ հառաչանքին:

Հիմակ, ահա հայ կեանքին պատկերն է որ կը ներկայանայ հոն. զեթին հաց՝ այսօր, ապահովապէս ցամաք հաց՝ վաղը, և միւս օր...

Ամբողջ Հայաստանն է սա:

Բայց մէկդի առնելով իրականութեան ողբերգա-բանաստեղծական կողմը, արդեօք, աղաղակուած օգնութիւններու սա առատութեան մէջ, բոլորովին անկարելի է բան մը ընել Ազգային Հիւանդանոցին համար: Դիտենք որ խեր չկայ կառավարութենէն, որ՝ անկարեկիր հայ գթութեան այդ մէկ հատիկ հաստատութեան վիճակին՝ դանակի պէս կտրեց անոր հացն ու միսը, բա՛ն մտիկ չընելով: Այդ կողմէն յոյս չկայ ուրեմն: Նորէն, ինչպէս միշտ, մեր գլխուն ճարը մե՛նք պիտի նայինք: Հայուն լուման, համեստ բայց անսպառ, ամէն կողմ կը հասնի: Եթէ Հրեաները, մենէ հազարապատիկ աւելի հեռատես ու կանխագոյն ազգ, իրենց խազապէլա սանտրդին ունին, որուն մէջ հսկայ գումարներ մշտապատրաստ են հրեայ անակնկալ ցաւեր դարմանելու համար, մենք ալ մեր անհատական մշտաբաց քսակներն ունինք, որոնցմէ՝ երբեմն՝ օլուխի պէս ոսկի հոսած է —ինչպէս եղաւ անցեալ ձմեռ— ազգային թշուառութիւններ ամոքելու համար: Եւ եթէ տակաւին մեր ճշմարիտ հարուստները —սփռուած աշխարհի ամէն կողմերը— մեր յոյն հարուստ հայրենակիցներուն զգացումին մէկ տասներորդը ունենային՝ ազգային տեսակետով, անօթութենէ հայ չէր մեռներ ու Ազգին Տան մէջ պատրաստուած հարիւրաւոր թշուառներ ցամաք հաց չէին կրծեր հիմա: Նորէն միջակ ու համեստ դասակարգն է որ իր լուման կը բերէ —աղքատին լուման— իր եղբայրներուն վերքերը բալասանելու: Ահա նորէն այդ լումային է —այդ օրհնեալ լումային— որ դիմում պիտի ըլլայ փրկելու համար «Ցաւին Տունը» ստոյգ կորուստէ: Հիւանդանոցին շրջանակներուն մէջ չու

բեցուցիչ յուսահատութիւնն է որ կը տիրէ. ամէն միջոցներէ զրկուած, ամէնէն բարեացակամ տրամադրութիւններն իսկ ձեռնթափ եղած կ'երեւան:

Օգնութե՞ան հասնինք անոնց: Վերջապէս կարելի չէ ազգային ամէնէն մեծ հաստատութիւնը, ի չգոյէ միջոցներու, փակել և դուրս թափել, սալայատակին վրայ նետել անհատնում թշուառներ: Ի՞նչ ալ ըլլայ մեր չուրջը, հեռու թէ մօտ, սփռուած թշուառութիւնը, հիւանդանոցը պիտի մնայ և պիտի պահպանուի. ճա՛ր չկայ, մեր ճիտին պարտքն է ասիկա: Օգնութեան բացառիկ միջոցներ պիտի ստեղծենք, նպաստի արտասովոր աղբիւրներ պիտի հնարենք, որպէս զի ԱՊՐԻ Հիւանդանոցը:

Առ այժմ, նուագահանդէսի մը պատրաստութիւնը կայ՝ իրեւ անմիջական միջոց տագնապին դիմագրաւելու: Ասիկա ճիշդ այն նուագահանդէսն է արդէն որ անցեալ ապրիլին պիտի տրուէր, բայց ծանօթ դէպքերուն և Ատանայի մեծագոյն կոտորածներուն վրայ հասնելովը անդործադրելի մնաց: Կարգադիր մասնախումբը, հիւանդանոցին արտասովոր անձկութեան գիտակ, ձեռք առած է նորէն ծրագրուած այդ նուագահանդէսին գործը: Եւ թէեւ նուագահանդէսի մը արդիւնքովը փրկուելիք կացութիւն չէ Հիւանդանոցինը, բայց վերջապէս գոնէ իսկոյն կարելի է զեթին հացին, կամ ասսր յաջորդելիք վիճակներուն առաջքը առնել մինչեւ որ արմատական ու տեւական միջոցներ հայթայթուին Հիւանդանոցը փրկելու համար: Ու այս մասին ծրագիրներ կան, որ լրջօրէն ուսումնասիրուելու վրայ են լուրջ մարդոց ձեռքին մէջ:

Բայց սա տաշնաւոր պէտք է անցնի:

Ու տակիկա մեր՝ Պոլսահայերուս բարեացակամութենէն կախուած է:

ԵՐՈՒԽԱՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԵՒ ՀԻԼՄԻ ՓԱՇԱ

Վարչապետ Հիւսէյին Հիլմի փաշա, Նախարարաց Խորհուրդին որոշումով, չաբաթ օրուան համար Ս. Պատրիարքը հրաւիրած էր Բ. Դուռ, Հայոց Քաղ. Ժողովին կողմէ վերջին անգամ տրուած թագրիրի մասին խորհրդակցելու համար: Ն. Սրբազնութիւնը, որ անձնական տկարութեան պատճառաւ ուրբաթ օր չէր մասնակցած ո՛չ Շիշլիի զօրահանդէսին և ո՛չ ալ Օսմ. Քոմիտէին կողմէ Երլտըզի պալատին մէջ տրուած խնջոյքին, չաբաթ օր ժամը 7ին Քաղ. Ժողովի ատենապետ Ստեփան էֆ. Գարաեանի և Յարութիւն էֆ. Շահրիկեանի հետ Բ. Դուռ երթալով տեսակցեցաւ վարչապետին հետ: Հիլմի փաշա, որ նոյն միջոցին դէսպանի մը հետ կը տեսակցէր, կէս ժամ ետք Ս. Պատրիարք Հօր և Քաղ. Ժողովի անդամներուն քով գալով սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ անոնց, ներողութիւն խնդրելով զիրենք սպասցնելուն համար:

Խօսակցութեան ընթացքին, Ս. Պատրիարքը դարձեալ ծանրացաւ Թասվիրը էֆֆեար թուրք թերթին մէջ Ատանայի Պատերազմական Ատեանին կողմէ հրատարակուած այն զրպարտութեանց վրայ որով Հայերը յանցաւոր կը նկատուին և խնդրեց որ կառավարութիւնը հերքէ այդ անհիմն ու ճշմարտութեան բոլորովին հակառակ տեղեկութիւնը, որ խորին վիշտ ու զայրոյթ պատճառած է բոլոր Հայոց և ամէն արդարասէր Օսմանցիներու:

Վարչապետը հարցուց թէ կարելի չէ՞ր արդեօք որ այդ մասին Պատրիարքարանը թագրիր մը տայ, որուն վրայ հիմնուելով կառավարութիւնը հերքէ այդ ամբաստանութիւնները: Ս. Պատրիարքը ըսաւ թէ մասնաւոր թագրիր մը տալու հարկ չկայ. եռ ազգին կողմէ պաշտօնապէս կը բողոքեմ անա. հերքումը կը պատկանի կառավարութեան, որով պիտի հաստատուի թէ ան համոզում գոյացուցած է Հայոց անմեղութեան և անջատողական գաղափարներ չունենալուն: Շահրիկեան էֆ. ալ շեշտեց թէ դեռ նոր 20,000է աւելի զոհեր տալէ վերջ անհանդուրժելի պիտի ըլլար Հայերուն իբր անջատողական գաղափարներու տէր ամբաստանուիլը:

Ս. Պատրիարքին և Վարչական Ժողովի անդամներուն ազդու բողոքներէն ու յայտարարութիւններէն ազդուած, Հիլմի փաշա վերջապէս յայտարարեց թէ կառավարութիւնը բնաւ համոզում չէ գոյացուցած Ատանայի Պատերազմական Ատեանին վերջերս տուած վճիռներուն արդարութեանը եւ Հայերուն վերագրած անեղի նպատակներուն համար:

Այս յայտարարութենէն վերջ Վարչապետը Տողպագրական Տեսուչը իր ներկայութեան կանչելով հրամայեց որ պաշտօնաթերթերին մէջ յանուն կառավարութեան հերքուի Թասվիրի էֆֆեարի մէջ հրատարակուած Ատանայի Պատերազմական Ատեանին այն յայտարարութիւնը թէ Հայերը յանցաւոր են Ատանայի ազէտին մէջ և թէ անոնք անջատողական գաղափարներ կը տածեն ևն. ևն.:

Ս. Պատրիարքը շնորհակալութիւն յայտնելով կառավարութեան արդար վարմունքին համար, մեկնեցաւ Պատրիարքարան:

Կ'ըսուի թէ Հայոց անջատողական գաղափարներ տածելու մասին վերոյիշեալ թերթին մէջ գրուածները Օսմ. Խորհրդարանին մէջ հարցապնդման առարկայ պիտի ըլլան:

ՆԱԶԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒՆ ՍԳԱԶԱՆԴԷՍԸ.— Պատրիարքարանէ զրկուած չրջաբերականին համեմատ երէկ առտու մայրաքաղաքիս բոլոր հայ եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն և սգահանդէսներ տեղի ունեցան ի յիշատակ Սասունի, Պոլսոյ, Կիլիկիոյ և ուրիշ հայաբնակ գաւառներու մէջ տեղի ունեցած ջարդերուն հետեւանքով մարտիրոսացածներու: Ս. Պատրիարք Հայրը որ չաբաթ գիշեր Պատրիարքարանը մնացած էր, կիրակի օր նախագահեց Մայր եկեղեցիի մէջ կատարուած հոգեհանգիստին և հաստատեցնելու երկսեռ ու խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, խօսեցաւ յուզիչ քարոզ մը, թուելով Հայուն դժբաղդութիւններն ու տառապանքները և յորդորելով վշտահար ժողովուրդը որ իր այս դժբաղդութեան օրերուն իսկ չմոռնայ օգնել իրմէ չատ աւելի թշուառ ու դժբաղդ կիլիկեցի արկածեալներուն օրբերուն ու այրիներուն: Մայրաքաղաքիս միւս եկեղեցիներուն մէջ ալ քարոզիչ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ ու աւագերէցներ պատարագեցին, քարոզեցին և հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեցին ընդհանուր հայ նահատակներուն համար:

*** Երէկ, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ, հոգեհանգստեան արարողութեան կատարումէն ետքը, Հ. Ռ. Ս. կուսակցութեան անդամներէն Տիար Միհրան Տամատեան բանախօսութիւն մը ըրաւ օրուան սգահանդէսին առթիւ, ցաւայայտնելով կոտորուած Հայ եղբայրներուն համար և յայտնելով թէ Օսմ. Սահմանադրութեան տարեդարձի հանդէսներուն Հայոց չմասնակցելը լոկ սուգի համար էր և ոչ թէ վրէժխնդրութեան:

ՇԻՇԼԻԻ մէջ հայկական վարժարան մը բանալու համար Հոգաբարձութիւն մը կազմուած է որուն անդամներն են Տիարք Տ. Աշնան (Ատենապետ), Հր. Ասատուր (Ատենադպիր), Եր. Եուսուֆեան, Պ. Սալան, Տօքթ. Ս. Արզուման, Ս. Գնաճեան, Զ. Խորասանճեան, Ս. Կուրտիկեան և Մ. Նորատունկեան: Հոգաբարձութեան առաջին նիստին մէջ նախագահ ընտրուեցաւ Զենոբ պէյ Մէրճամէճեան:

ԱՏԱՆԱՅԻՆ Թասվիրը էֆֆեար լրագրին հետեւեալ հեռագիրը ուղղած են սա հայ վաճառականները՝ Թէնմուրճեան, Մանուկ Ճիրիտեան, Գալուստ Գալուստեան, Ճիրիտեան-Աւետիսեան, տեղւոյն բոլոր հայ-առեւտրականներուն կողմէ. «Սասրագրեալներս, Ատանայի վաճառականներէն բղխելով, ցաւալի դէպքին հետեւանքով, մինչեւ հիմա կարօտ վիճակի մը մատնուած ենք: Պանքաներուն, գործարաններուն, վաճառականներուն մեր ունեցած պարտքերը վճարելու համար բան մը չունինք: Ուստի հնար չէ օգտուիլ մինչեւ օգտատոմսի վերջերը երկարաձգուող մորատորիումի որոշումէն: Մինչեւ հիմա մեր պատիւը և վարկը պահած ըլլալով՝ անունի կութեան արատը չենք ընդունիր, քանի որ յանցանքը մերը չէ: Մեզ պարտքատէրներու հետ հաշուեւանքներ մարտիրոսացածներու: Ս. Պատրիարք Հայրը որ չաբաթ գիշեր Պատրիարքարանը մնացած էր, կիրակի օր նախագահեց Մայր եկեղեցիի մէջ կատարուած հոգեհանգիստին և հաստատց

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹՐԱՄՈՒԷՅՆԵՐՈՒ ԸՆԿ.

Ազդ.—Մէկ միլիոն քիլօ նոր բերքէն չոր խոտին առաջին նուազուրդը տեղի ունեցաւ անցեալ հինգշաբթի օր։ Վերջնական նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ յուլիս 16/29 հինգշաբթի օրը, կէս օրէն յետոյ ժամը 3ին, Վարչութեան կեդրոնատեղին։

Անոնք՝ որ կ'ուզեն մասնակցիլ, կրնան տեղեկութիւն առնել պայմանագրութեան մասին, Ընկերութեան ընդհանուր մթերանոցը դիմելով։ Այս նուազուրդին մասնակցելու համար, պէտք է նախապէս 25 օսմ. ոսկի աւանդ ձգել Ընկերութեան Մնտուկին։ Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Կ. Պոլիս, 2/15 յուլիս 1909

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ

	Գրչ.
Ա. Մայրենի Լեզու Դաւթեան,	3
Բ. » » »	5
Բ. Վարժութիւն Մանուկներու	5
Ծաղկաքաղ Մանուկական	6
Ճաշակ	10

Այս գիրքերը ԱՆՁԵՂՋ կը վաճառուին Պոպը Ալիի կողմը, թիւ 47 գրատունը։

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱՆ

50,000,000 Տրախմի

ԿԵԴՐՈՆԱՑԵԼԻ ԱԹԷՆՔ

Մանաւանդ ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Ադրիանոպիա, Դաճիրք, Սկլաճիկ, Իզմիր, Պիրէոն, Բագրաս, Վոլօ, Շիրա, Քալամաթա, Քանէ եւ Քանտիա (Կրէտէ)։

Դրամագլուխին և աւանդ ձգուած գումարին ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 արխմիի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառքներու, արժեթուղթերու վրայ և Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ ջոլուած փոխանակագիրներ կը գնէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուընթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու և արտասահմանի մէջ։ Սակարկական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին և թէ օտար հրապարակներուն վրայ, յանձնարարութիւններուն չատ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն՝ արժեթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով և ուղուած տեղը կամ առնուելու պայմամով։ Ամէն կարգի կտրոններ կը գանձէ և դեղչի գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան հանրութեան արամադրութեան տակ կը դնէ տրկղամուրի խորշեր, փոքր վարձքերով։

Աւանդի ճիւղ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ և արժեթուղթ, ստ տեսակները վճարելով։

Ուղուած տեղն դրամ քաշելու պայմանը։

	%
Վեց ամսուան համար	3½
Մէկ տարուան »	4 —
Երկու » և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր տեսակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յանձնորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց արամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տեսակներ, որոնց մէջ կրնան ազատանալ առ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ դրամը մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մասնակի վճարումներ կը կատարուին, ամենուագն 50 դրուշ ոսկիէն։

PHŒNIX ASSURANCE LD. C°

"ՖԻՆԻՔՍ,,

ESTABLISHED 1782

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ

ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.

Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ Ա.Նգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ սնչարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան նեանաբանն եղան է

ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է առաւել քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Վիքալիս խան, Պանք Օթոմանի մօտ, Ղալաթիա։

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—Թողեալ Հաւատիներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Բէօբրիւ-Օլուքի (Էկէբիր) ձկնորսութեան տուրքին վարձակալութիւնը, որուն պայմանաժամը յառաջիկայ օգոս.ի վերջը կ'աւարտի, տեղւոյն գործակալութեան կողմէ ճուրդի հանուած է երեք տարուան համար, 1909 սեպտ. 1էն սկսեալ։ Սոյն վարձակալութեան տրուած է 73,000 ղրշ.։ Կ. Պոլսոյ մէջ ճուրդին մասնակցողները տեղեկութիւն առնելու համար կրնան դիմել Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան (Զկնարանի ճիւղ)։ Աւելորդ է ըսել որ ճուրդին մասնակցիլ փափագողները պարտաւոր են կանոնական երաշխաւորութիւնը տալու։ Ընդհ. Տնօրէնութիւն

23/5 յունիս 1900 9—6

* * *

Ազդ.— 1881 դեկտ. 8/20ի կայս. հրամանագրի Ե. և ԺԴ. յօդուածներու և 1903 սեպտ. 1/14ի յարակից հրամանագրին ԺԲ. յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, Բումէլիի պարտաթուղթերու հետեւեալ թիւերը. 90,531, 172,073, 443,304, 443,305, 723,178, 1,557,182, 1,974.873, 1,974,875 որոնք պարգեւ շահած են 1879 օգոստ. 1ի վիճակահանութեան մէջ և վճարման համար չեն ներկայացուած, ջնջուած պիտի համարուին 1909 օգոստ. 1ին։ 9—8

* * *

Ազդ.—1881 դեկտ. 8/20ի կայս. հրամանագրի Ե. յօդուածի 5րդ հատուածին համաձայն, օսմ. Փոխոխեալ Պարտքի պարտաթուղթերու թիւ 40 կտրօնը, որուն պայմանաժամը, 1903 սեպտ. 1/14ին կ'աւարտի, եթէ մինչեւ 1909 սեպտ. 1/14 չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան պիտի մնայ։ 10—8

* * *

Ազդ.— 1890 ապրիլ 15/27ի կայս. հրամանագրի ԺԴ. յօդուածին համաձայն, 1890ի 4% Բրիօրիթէ պարտաթուղթերու թիւ 26 կտրօնը, որուն պայմանաժամը կ'աւարտի 1903 սեպտ. 1/14ին, եթէ մինչեւ 1909 սեպտ. 1/14 չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան պիտի մնայ։ 14—8

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 Օգոստ. 4/27 եւ 1320 Սեպտեմբեր 20 թուականի Ֆերմանով

Դիմեմ Ընկերութեան գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահէք Գարու թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէէիլէր փողոց.
Պոլիս, Գ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գարու Իզմիր փողոց.
Գալաթիա, Գալաթասարայ Անատոլուի չուկայի հրապարակ.
Գալաթիա, Մ. Ա. Անգրիա, Մօտա ճառաճէք.
Պէյօղլուքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէյօղլուքտէրէ ճառաէսի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէյօղլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիոն, Գալաթասարայի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Բիւյէճեան էֆ.։

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։

ՊԱԼՔԱՆ

Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ Ֆր. 9,500,000

Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի և այլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ չատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—47

Ընդհանուր գործակալ Թուրիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻԻԼՕՖ եւ ԸՆԿ

Պալիս, Անճանիաթիս խան

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հալի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսթեայի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոն
Ալպանս	1069	Տիաս	4311	Հիսարլիկ	1531	Մարսէլլ	3709	Սաբֆօ	1119
Ալքէթ	3607	Տոմինս	938	Հինտու	3720	Միքատս	3557	Տիբիս	1735
Անճէլս	1541	Տուրս	2383	Հորաթիս	1600	Միլս	1057	Սիլվիս	119
Աթիոսքս	2277	Տրաքս	1713	Հումպէց	595	Մոնդէպէլլս		Սցէբս	1203
Պասանս	1822	Տինամս	504	Իակս	2354	Մուցիլլս	3419	Թասոս	1323
Պորոտինս	1264	Էպքս	3464	Իտահս	5540	Նէքս	1933	Թ. Ուիլոցն	1546
Պրֆֆալս	4481	Էլասքատս	1520	Ճիւնս	1080	Օտիս	4100	Թոքիս	3327
Գէյրս	1371	Էցաքս	1841	Քլէս	1053	Խնթացիս	4036	Թոլէտս	1470
Գալիբաս	1837	Ֆիտս	954	Քոլբին	2307	Օրլանտս	1535	Ուրպինս	242
Գաբէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Քոքիս	1700	Բալէրմս	1637	Վասքս	1914
Գազս	1094	Ֆլամինկս	349	Լէս	1053	Բոլս	510	Վոլս	1289
Զիքակս	2729	Ֆրանչիսքս	4582	Լէբանթս	2272	Բրայճս	3329	Վքլթուցն.	2391
Սօսէթս	1831	Կալիլէս	3060	Լիվորնս	1643	Բինալտս	1553	Եէտս	1350
Գոլորատս	4235	Կիկանս	1143	Լորէնցս	3191	Բոլլս	1613	Զէցս	1200
Գանկս	2905	Կոզս	1011	Մալմս	724	Բօճէս	1789	Թորս	
Գորտս	895	Կըսանս	1695	Մարէնկս	1273	Բոզայիս	136	Մայոն	

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած են.

«Մորքքս» շոգենաւը, նաւապետ Սարէն։

Ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս կը սպասուին.

«Միքատս» շոգենաւը, նաւապետ Թորք, յուլիս 23ին։

«Թորս» շոգենաւը, նաւապետ Ճէքսըն, օգոստոս 14ին։

Գիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԸՐԻՋՕՏ

Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միւլէթ խան, Ղալաթիա։ 10

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է

Միլքմէյտ Պրէնտ Սուիս Միլքը

MILKMAID BRAND

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'բնդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆԴ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՁԳՈՑ ՀԱՄԱՐ ԿԵՆՍԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ ԵՒ ԱՄԷՆՑՈՒՆ ԵԼ ՕԳՏԱԿԱՐ

50—9

ՄՕՍ

ՇՈԳԵՆՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. կարգի	Բ. կարգի
ՍԷԴԻ	ՆԱՑԹՕՔՐԻՍ
ՄԻՆԻՍ	ԷՄԷՑՍԻՍ
ՐԱՓՍԻՍ	ՊՈՒՋԻՐԻՍ
ԹԷՑՊԸՐ	ՄՕԷՐԻՍ
ՆԱՐՊՕՆ	ՖԱՑԷԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՕՍ
	ԹԻՊՕ

Առաջին կարգի շոգենաւերը չատ հանգստաւէտ են նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն, բայց տեսչուհի չունին։ Սդեր.

Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ա. կարգի գինն է 15
» » Բ. » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ ապրանքները Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ջ. Վ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.

Գործակալք.—Ուիթոլ խան, Պահչէ գարու, Պոլիս

ՋԷՑՍ ՄՕՍ ԸՆԿ.

31 Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Յուլիս

Դշ. 1/14 Իսէպոլի, Սինօպ, Սամսուն, Օրաու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Բիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 1/14 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 2/15 Իզմիր, Պիրէն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 2/15 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 3/16 Սէվաստօպոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 3/16 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 4/17 Տարանտէլ, Մարսիլիա, Իզմիր, Բիլօա, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոսսակա և Աղեքս. ժամը 4ին։

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԱՊՈՏ-ԻԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. ԵՒ ՄՈՒՐԱՏ Ե.

Քանի մը մասոնական ընկերներու խնդրանքին վրայ, հրապարակեսը Սուլթան Մուրատի և Սուլթան Ապտ-իլ-Համիտի երկու լուսանկարները ցոյց տուաւ, սա մասնաւոր ու հետաքրքրաշարժ իրողութիւնը պատմելով.

Համիտ, իշխանութեան գլուխ անցնելուն պէս, փութաց 1876ի սահմանադրութեան հրովարտակին օրինակները ջնջել տալ. նոյնպէս կախարդներէ և չարադիւթանքներէ վախնալով, հաւաքել տուաւ այն լուսանկարները զորս բաժնած էր իշխան եղած միջոցին։ Բոլոր բարեպաշտ մարդոց պէս մոլեռանդ ու աւելորդապաշտ, այնուհետեւ ա՛լ չէ ուզած լուսանկարուիլ, այնպէս որ Թերեւս միակ անձն եմ աշխարհի վրայ, Ապտիւլ-Համիտի իրական կենդանագիրն ունեցող։

Այդ լուսանկարը, յարեց հրապարակեսը, լաւ դիտեցէք ու դայն բաղդատեցէք Մուրատի լուսանկարին հետ. իմ խօսքերէս աւելի ազդու կերպով անոնք ցոյց պիտի տան այդ երկու հոգիներուն տարբերութիւնը, այնքան տարբեր իրարմէ. նմանապէս այդ լուսանկարները ի վեր պիտի հանեն այն տարբերութիւնը որ կայ Թրքական ճշմարիտ տիպարին և հրէական-հայկական տիպարին միջեւ, որուն ամէնէն աչքառու նմուշներէն մէկն է Ապտիւլ-Համիտ, ֆիզիքապէս և բարոյապէս։(*)

(*) Լը Թամբլ տը լ'Օնէօր է տը լ'Ինիօնի բոլոր անդամները, հանդիսաւոր նիստի մը մէջ, միաձայնութեամբ քուէարկեցին գանձուն ծախքով հրատարակել ընկեր Տէժարտէն տը Ռէկլայի հրապարակեսութիւնը և Ֆրանսայի մասոնական բոլոր օթեակներուն ու Եւրոպայի և Ասիոյ գլխաւոր օթեակներուն յղել։ Այս հրապարակեսութեան շնորհիւ արթնցած է Երիտասարդ Թուրքիա կուսակցութիւնը և օսմ. ազատականները միացած են։

Այդ հրապարակեսութենէն ի վեր, այն ճախճախուտը որուն մէջ կը տապլտկի Թուրքիա, ա՛լ աւելի ընդարձակուած է։ Համիտ հետզհետէ աւելի ենթակայ այն ցլատին, որ զինքը պրկած է իր մագիլներովը, ոճիրներու և քմայական արարքներու բաւիղի մը մէջ մխրճած է զինքը, անջնջելի կնիք մը դրոշմելով իր տիրապետութեան վրայ։

Իր կեղեքումներուն պատճառաւ վատկած թշնամիներուն դէմ իր անձը ապահովելու համար, այնքան խելայեղած է որ լրտեսներու չարաչար գործածութեամբ անկարելի դարձած է իր երկրին կառավարութիւնը։

Վերջին դէպքերը, որոնք պատճառեղած են բանակին կազմալուծման և սիրելի պետերէ զրկուելուն, այնպիսի դժգոհութիւն մը, արհամարհանք մը և տեղւոյն Թիւն մը առաջ բերած են որ հաւանական է թէ Համիտ իր ձեռքով պատրաստած է իր դէմ ելելիք զէնքը։ Եէնիչէրիներու ատենին պէս այդ զէնքը իր իշխանութեան դէմ պիտի դառնայ, և արիւնալից զայրոյթի մը միջոցին փոթորիկ մը պիտի պայթի, աւելորդ տանելով Եըլտըզի բնակիչները։

Մեծ բան էր դժգոհութիւն պատճառել սօֆիթաներուն, միջակորեար դասուն և ժողովրդեան, սակայն իսկապէս ոչինչ էր բաղդատմամբ այն քմահաճ և վերջին միջոցներուն զրոս Եըլտըզի մարդիկը ձեռք առած էին ընդդէմ բանակին։

Ուզելով իր անձնական շահերը և հիւանդոտ մարմինը փրկել, կարմիր Սուլթանը յորդել տուած է իր հպատակներուն համբերութեան բաժակը, որ աւետարանական բաժակն ալ կը գերազանցէ։

Ո՞վ արքայից արքայ, ո՞վ Աստուծոյ ատուեր երկրի վրայ, զգուշացէք այն ատելութեան ու վրէժխնդրութեան ոգիէն զորս առաջ բերած են Ֆուատ փաշայի և ձեր լաւագոյն զօրավարներուն ձերբակալութիւնները։

Մինչ Համիտին հիւանդութիւնը, մանի տը լա բէհսէիսիսիօն, տակաւ կը սատակնայ, Մուրատ, միակ և ճշմարիտ Սուլթանը Օսմանցիներուն, իր բանտին մէջ համբերութեամբ կը սպասէ փրկութեան ժամուն, և աւելի քան երեք պայծառամիտ ու հայրենասէր, դառն արցունքներ կը թափէ այն դժբախտութեան վրայ, որ հնձանի մը պէս, բիրտ ու անգիտակից ուժէ մը մղուած, անպիտանին կը ջախջախէ օսմ. ժողովրդեան բոլոր յատկութիւնները և առաքինութիւնները։

Հարեւային իրողութեանց պատճառած ցաւերուն վրայ կուգան աւելնալ այն վիշտերը որոնք արդիւնք են ամուսնի ու հօր զգացումներուն։ Տղաքը քովէն առնուած են Համիտի կողմէ։ Իր սիրեցեալ աղջիկն ալ պալատականի մը տրուած է իբր կին։ Շիտակը, գեղեցիկ ամուսնութիւն, որ տեղի ունեցած է ժգոյն և աբիւնոտ Սուլթանին բացարձակ հրամանով։

(Շարունակելի)

Առօրեայէ ԳԱՐԵԳԻՆ ՀՕՎՀԱՆՆԵՍ